

УДК 378

Чумак Оксана Володимирівна,

*кандидат економічних наук, доцент,
Начальник відділу статистики і
аналітики вищої освіти ДНУ «Інститут
освітньої аналітики», м. Київ (Україна)*

КОНЦЕПТ КАТЕГОРІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

***Анотація.** Уточнено понятійний апарат через генезис категорії доброчесності, визначено її багатоаспектну природу та різноманітні сфери застосування. Виділено характеристики доброчесності для освітньої сфери, що дозволило вивчити концепт академічної доброчесності. Досліджено зарубіжний досвід використання даного поняття у сфері вищої освіти та оцінено стан його впровадження у вітчизняну освітню практику.*

***Ключові слова:** академічна доброчесність, заклади вищої освіти, академічна нечесність*

Oksana Chumak

THE CONCEPT OF THE ACADEMIC INTEGRITY IN HIGHER EDUCATION

***Annotation.** The article defines the conceptual apparatus by studying the genesis of the category of integrity and determines its multidimensional nature with different fields of use. The author highlighted the characteristics of honesty in the education field, that allows us to study the concept of academic integrity. The research on the foreign experience of application of this concept in the field of higher education and evaluation of its implementation into the domestic educational practice has been carried out.*

Key words: *academic integrity, higher educational institutions, academic dishonesty*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Одним із основних прав людини є освіта, тому у всьому світі вона розглядається як можливість до кращого майбутнього, життя з гідністю та стійкими умовами життя. Вирішальне значення для забезпечення того, що освіта досягає цих цілей має механізм і обсяги її фінансування, але таких ресурсів недостатньо для успішної реалізації цього права. Корупційні дії та не ефективне управління можуть суттєво зменшити суму коштів, спрямованих на реалізацію права на освіту, тому для отримання очікуваних результатів від реформ у вищій школі необхідно впроваджувати інтегровані механізми, щоб зупинити такі явища. Здобуття вищої освіти здійснюване через навчання і виконання наукових досліджень передбачає нарощування інтелектуального капіталу здобувача в рамках дотримання академічної доброчесності. Такий процес має відбуватись шляхом гідного ставлення до наукових результатів, думок та ідей інших здобувачів вищої освіти, викладачів, вчених, викладених ними у бідь-яких працях. Отримання освіти передбачає також самостійне вивчення і дослідження з будь-якого виду робіт поєднуючи його із навчальними заняттями та консультуванням керівників (лекторів). Про самостійність, як важливий критерій при здобутті другого, третього та наукового ступеня вищої освіти наголошується у низці відповідних нормативних документів. Адже, плагіат, запозичення, компіляція, отримання допомоги чи інше є проявами не чесного отримання документу про рівень освіти, який засвідчує присвоєння відповідної кваліфікації або офіційний документ про присвоєння наукового ступеня або вченого звання. На сьогодні в Україні, кількість молодих людей, які бажають отримати вищу освіту досягає критичного рівня – майже 80% віком до 20 років, проте очевидним є факт, що не всі готові до отримання знань на високому рівні. У зв'язку із цим,

результатом є низька успішність студентів (фактична, а не звітна), значна кількість пропущених занять з неповажних причин, кваліфікаційні роботи низької якості тощо, й у підсумку – труднощі під час працевлаштування за фахом з високою оплатою праці. Тому, академічна доброчесність є підґрунтям й дієвим інструментом надання й здобуття якісної вищої освіти, дотримання принципів, закладених у освітню діяльність та виховання цінностей академічної гідності. Як вказує Л. Семененко, досягнути високої якості освіти можливо лише створивши середовище відповідальності та чесності¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань, які стосуються академічної доброчесності займається низка вчених, зокрема й посадові особи закладів вищої освіти, як в рамках реалізації норм законодавства, так і в рамках інтеграції до світового освітнього співтовариства. Наукові надбання у цій царині отримані такими вченими: В. Андрущенко, А. Артюховим, В. Сазик, Л. Семененко, С. Чукановою, Н. Черенко, Т. Фініковим та іншими. В умовах початкового етапу впровадження нової категорії у освітнє середовище, поняття академічна доброчесність потребує широкого вивчення саме через визначення його концепту.

Метою статті є дослідження теоретичних положень поняття й сутності академічної доброчесності в освітній сфері та проявів її змісту у вищій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Витоки сучасної академічної доброчесності сягають 1960 року, коли після соціологічного опитування, ініційованого кількома науковими установами США виявилось, що 75% опитаних зізнались у списуванні, після чого більшість університетів почали декларувати серед основних вимог до студентів – доброчесне

¹ Семененко Л. П. Академічна доброчесність – запорука якісної освіти [Електронний ресурс] / Л.П. Семененко // Роль бібліотеки у створенні когнітивного ресурсу суспільства знань: технології, освіта, наука : зб. наук. пр. – Харків, 2016. – С. 145-150. – Режим доступу: <http://bit.ly/2ekakCW>

ставлення до навчання². Питання дослідження академічної доброчесності є нагальними на сьогодні, які вивчаються останніми роками в Україні і пропагуються до впровадження у вітчизняний освітній простір шляхом законодавчого закріплення. Зазначене дає підстави для вивчення концепту академічної доброчесності з метою поглибленого розуміння змісту даного поняття.

У перекладі з латині іменник *integrity* означає «довершеність, повнота, цілісність» психологічного стану людини, який відзначається її внутрішньою гармонією, стійкістю і послідовністю морального образу (Killinger 2010), який у поєднанні з прикметником *academic* виражає категорію академічної доброчесності (*academic integrity*)³. В. Хмарським досліджено, що поняття «*integrity*» походить від пізньолатинських слів «*integer*» (ціле число), «*integrare*» (складати ціле) або «*integritas*» (цілісність), проте на перше місце з трьох тлумачень поставлено «моральну чистоту», «порядність» (*moral soundness, probity*), а потім – «цілісність, завершеність» («*wholeness, completeness*») та «якість або стан недоторканності» («*the quality or state of being unimpaired*»)⁴. Професором, при зверненні до електронного словника знайдено три основних значення терміну «*integrity*»: 1) дотримання моральних та етичних принципів (*adherence to moral and ethical principles*); стійкість моральних якостей (*soundness of moral character*); чесність (*honesty*); 2) перебування в стані цілісності, повноти або незменшення (*the state of being whole, entire or undiminished*), наприклад – зберегти цілісність імперії (*to preserve the integrity of the empire*); 3) здоровий, неушкоджений або ідеальний стан (*a sound, unimpaired or perfect condition*), наприклад – цілісність корпусу корабля (*the integrity of a ship's hull*), тому ним запропоновано «*honesty*»

² Сурай І. Г. Доброчесність – сутнісна ознака еліти державного управління / І.Г. Сурай // Суспільство. Держава. Управління. Право. – 2011. – № 2. – С. 64–73.

³ Сацук В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyj-kontsept/>

⁴ Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. За заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К.: Таксон, 2016. – 234 с.

перекладати як «чесність», а «integrity», як «порядність»⁵. Міжнародним центром академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, Університет Клемсон в Південній Кароліні, розроблено документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності», до яких віднесено: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність й мужність. Дослідники вивчають доброчесність як категорію філософії, педагогіки, психології, за якими вона визначається як система цінностей гуманної особистості (Лао-Цзи, Конфуцій, Сократ, Платон, Я. Коменський, Д. Локк, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Фромм), або як висока моральна чистота (Г. Ващенко, О. Духнович, В. Зеньковський, І. Ільїн, М. Лосський, І. Огієнко, В. Сухомлинський, П. Юркевич). Ще у 17 столітті Симеон Полоцький, освітній і церковний діяч, виділяв правильне виховання у сім'ї як умову формування доброчесної дитини. І. Сурай відзначає, що мораль і сьогодні виступає консолідуючою силою людства, яке прагне жити серед доброчесних особистостей зі сталими моральними якостями⁶ і зауважує, що категорія «доброчесність» належить до багаторівневих явищ, яка досягається, насамперед, завдяки освіті й вихованню. Про телеономний концепт доброчесності говорить Н. Черенко, оскільки вона виражає ціннісний ідеал життя, який спрямовує моральний вибір особистості⁷ та С. Чуканова, котра відзначає пересічення релігійної моралі та освіти, яке можна пояснити тим, що у середні віки освітою опікувалось духовенство⁸. Досліджуючи доброчесність у органах державної влади, І. Сурай² схарактеризувала її як

⁵ *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. За заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К.: Таксон, 2016. – 234 с.*

⁶ *Суспільно-демократичні цінності – основа формування еліти в державному управлінні : навч.-метод. матеріали / В. А. Гошовська, І. Г. Сурай ; уклад. Ю. В. Стрілецька. – К. : НАДУ, 2013. – 56 с.*

⁷ *Черенко Н. А. Концепт доброчесність як універсальна домінанта культури: до питання вербалізації [Електронний ресурс] / Н. А. Черенко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 47(2). – С. 510-517. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_47%282%29__57*

⁸ *Чуканова С. Академічна доброчесність у процесі виконання наукових досліджень. Американська бібліотека НаУКМА [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10936/Chukanova_Akademichna_dobrochesnist.pdf?sequence=1*

моральну якість і чесноти людини, що складається з низки ціннісних показників, зокрема: патріотизм (означає вірно служити народу України, суспільному благу, відданість справі, готовність відмовитись від родинних почуттів і особистих симпатій); порядність (включає чесність, справедливість, стриманість, дисциплінованість, сумлінність); відповідальність (на основі почуття обов'язку); гідність та повага до гідності інших (честь, шанобливість)⁹. Для вищих посад державних службовців зарубіжних країн (Австралія, Велика Британія, Канада, Естонія), доброчесність включена до типових компетенцій¹⁰. Доброчесність є принципом на якому базуються антикорупційні заходи, відповідно до ст. 50 (спеціальні методи розслідування) Конвенції ООН проти корупції перевірку на доброчесність визначено ефективним методом як попередження корупції, так і кримінального переслідування корупціонерів, а також надзвичайно результативним засобом стримування корупції¹¹. Також, ч. 3 ст. 46 Закону України «Про прокуратуру» передбачено, що заява за результатами проведеної перевірки доброчесності прокурора, внаслідок якої встановлено вчинення дисциплінарного проступку, є обов'язковою підставою для відкриття дисциплінарного провадження щодо прокурора. Доброчесність у освітній сфері характеризується⁸:

- виконанням завдань та складанням іспитів у чесний спосіб;
- використанням перевірених даних у дослідженні;
- униканням плагіату та відповідальним ставленням до роботи з джерелами.

⁹ Сурай І. Г. Доброчесність – сутнісна ознака еліти державного управління / І. Г. Сурай // Суспільство. Держава. Управління. Право. – 2011. – № 2. – С. 64–73.

¹⁰ Грищенко І. М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика : монографія / І.М. Грищенко. - К. : НАДУ, 2016. – 320 с.

¹¹ Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

Зазначене вище дозволяє дійти висновку, що доброчесність застосовується у різних сферах: релігії, філософії, психології, державному управлінні, прокуратурі та суддівстві, освіті тощо.

Прикметником «академічний» почали називати все те, що пов'язано з найвищим рівнем у царині наук чи мистецтва – академічний рівень, академічний театр тощо, а також використовувати його як синонім до поняття «навчальний» – академічна група, академічна відпустка тощо¹². Ознакою освіченої особистості є вміння навчатись від інших та використовувати ці знання при створенні власних ідей і підходів, завжди віддаючи належну шану тим, хто торував їй цей інтелектуальний шлях. У цьому суть того, що називають академічною доброчесністю¹³. Слово «академічна» поєднуючись із доброчесністю у контексті освіти США вказує на те, що суворо заборонено плагіювати та списувати, тобто обмежує спектр дій до академічного середовища. В. Хмарський досліджуючи поняття академічної доброчесності «academic integrity», відзначив, що у словнику такого словосполучення немає, у лексичному й фразеологічному сенсі у минулому столітті і вітчизняному академічному тезаурусі це поняття відсутнє¹². С. Чукановою систематизовано визначення основних понять академічної доброчесності, сформованих професором соціології Барбарою Френсіс:

- атрибуція – визнавати когось автором;
- бібліографія – список та опис робіт інших авторів;
- цитування – посилання на автора або джерело, що використано у роботі;
- копірайт – законне право контролю, що надається автору роботи;
- етика – принципи та норми поведінки;

¹² *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. За заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К.: Таксон, 2016. – 234 с.*

¹³ *Marie A. Cini Academic Integrity Tutorial [Електронний ресурс] : – Режим доступу : [http://www.umuc.edu/current-students/learning-resources/academic-integrity/tutorial/story_content/external_files/Academic%20Integrity %20Tutorial%20TRANSCRIPT.pdf](http://www.umuc.edu/current-students/learning-resources/academic-integrity/tutorial/story_content/external_files/Academic%20Integrity%20Tutorial%20TRANSCRIPT.pdf)*

- фабрикація – складання з частин інших робіт своєї роботи;
- феірюз (справедливе використання) – можливість цитувати маленькі шматки роботи, захищеної авторським правом, допустимі норми цитування;
- інтелектуальна власність – продукт творчості людини (книги, тексти, дизайн тощо);
- перефраз – написання або висловлення певної думки іншими словами, але із збереженням смислу;
- колегіальний тиск – відчувати, що потрібно робити так, як ваші одногрупники чи колеги («всі так роблять»);
- плагіювати – видавати чужі роботи та ідеї за свої власні;
- загальний домен – припинення дії копірайту (паблік домен) ¹⁴.

Академічна доброчесність передбачає формування та вираження власних ідей у кваліфікаційних роботах; посилення на всі джерела інформації; виконання завдань самостійно або визнання співпраці; чесність під час іспитів. Політикою академічної доброчесності (*academic integrity policy*) університету штату Арізона передбачається академічна чесність усіх учнів на усіх іспитах, документів, академічних трансакцій та записів. Можливі санкції включають, але не обмежуються ними: відповідні штрафні санкції, втрата реєстраційних привілеїв, дискваліфікація та звільнення ¹⁵. До прикладу, академічна доброчесність визнана одним з чотирьох принципів Університету штату Пенсільванія, де Правилами 49-20 зазначено: «Академічна доброчесність – це прагнення до наукової діяльності відкрито, чесно та відповідально. Очікується, що всі члени університетської спільноти будуть діяти відповідно до цього принципу, коли всі студенти повинні діяти з особистою недоторканістю, поважати гідність, права та майно інших

¹⁴ Чуканова С. Академічна доброчесність у процесі виконання наукових досліджень. Американська бібліотека НаУКМА [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10936/Chukanova_Akademichna_dobrochesnist.pdf?sequence=1

¹⁵ Policy Academic Integrity of Arizona State University [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <https://provost.asu.edu/node/20>

студентів, а також допомагати створювати та підтримувати середовище, в якому всі можуть досягти успіху через свої зусилля»¹⁶. У всіх зарубіжних навчальних закладах розробляються документи про дотримання академічної доброчесності та відповідальність за її порушення, які мають різні назви (Кодекс академічної доброчесності, Політика академічної доброчесності, Кодекс академічної чи наукової етики або честі тощо), проте їх зміст визначає порядок визнання й дотримання академічної поведінки студентів та викладачів під час здійснення освітньої діяльності і відповідальність за її порушення. Європейська практика свідчить, що доцільним для впровадження і забезпечення дотримання академічної доброчесності є, як приклад, створення консорціуму з дванадцяти європейських вищих навчальних та науково-дослідних установ для реалізації проекту зі створення Європейської мережі академічної доброчесності (ENAI) через схему стратегічних партнерств Erasmus +. Платформа ENAI у Європі розробляється як портал для спільного використання та навчання.

Підсумовуючи викладене, під академічною доброчесністю для сфери вищої освіти розуміємо багатогранну категорію, яка визначає систему правових та морально-етичних принципів й правил при здобутті вищої освіти та наданні послуг із вищої освіти, які забезпечують високу якість отриманих навчальних та наукових результатів.

В Україні на даний час діє програма «Academic integrity in the U.S.», яку організувала у 2015 р. Американська рада з міжнародної освіти в партнерстві із Міністерством освіти і науки України за підтримки Посольства США (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP) відповідно до грантового договору. За ініціативою проекту, передбачаються системні зміни в українській вищій освіті: підвищення якості, створення умов для реалізації найбільш обдарованих студентів, покращення іміджу українських університетів. Проектом залучено до участі 10 українських університетів із

¹⁶ *Penn State Principles. Penn State University [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://www.psu.edu/ur/2001/principles.html>*

різних регіонів і з різними характеристиками, у яких сформувалася група студентів, яка розуміє актуальність, цінність та корисність доброчесності загалом, й зокрема академічної. У закладах вищої освіти України відповідно до мети даного проекту, регулярно проходять різноманітні заходи із впровадження академічної доброчесності: круглі столи та конференції із запрошенням представників посольства США, освітньої сфери, роботодавців та випускників, лекції з академічного письма, навчання молоді користуватися джерелами інформації тощо. У складі науково-методичної комісії Міністерства освіти і науки України 301 «Освіта впродовж життя, визнання неформального та інформального навчання» створено підкомісію 303 «Академічна доброчесність» для розробки відповідних стандартів. Організацією економічного співробітництва та розвитку у 2017 році опубліковано звіт про результати аналітичного дослідження доброчесності освітньої системи України¹⁷ з наданням відповідних рекомендацій.

На сьогодні в Україні існує нормативна база, що регулює відносини пов'язані із забезпеченням принципів академічної доброчесності та відповідальності за їх порушення. Причиною наявних проявів академічної нечесності в Україні передусім, стало: масовість вищої освіти, починаючи з кінця 90-х років, зміна мети вступу до університету (в окремих випадках не набуття знань, а отримання диплому), доступність до мережі Інтернет та стрімкий розвиток інформаційних технологій, дотримання певних освітніх показників тощо.

У той же час, зменшення державного фінансування навчання студентів та посилення конкуренції університетів за ресурси, прагнення до збільшення джерел фінансування через впровадження фінансової автономії, посилення необхідності фінансування наукових досліджень та комерціалізація наукових продуктів викладачів, девальвація заробітної плати професорсько-

¹⁷ *OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017 [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://www.oecd-ilibrary.org/education/oecd-reviews-of-integrity-in-education-ukraine_9789264270664-en*

викладацького складу зумовлюють появу підґрунтя та можливість для корупційних практик. Відтак, постала необхідність студентам підвищувати рівень запиту до якості освіти (зміст програм та їх практична спрямованість, та вивчення зарубіжного досвіду, орієнтуючись на світові тенденції у професії.

Закон України «Про освіту»¹⁸ академічній доброчесності відводить дві статті: стаття 6, де до принципів державної політики у сфері освіти віднесено академічну доброчесність; стаття 42, яка має назву «Академічна доброчесність», де дано визначення, умови дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами освіти, види порушень та передбачена відповідальність за них. У ст. 42 академічну доброчесність визначено як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Також, статтею 42 визначені види порушень академічної доброчесності¹⁸:

1) академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

2) фабрикація – фальсифікація результатів досліджень, посилянь у власних публікаціях, будь-яких інших даних, у тому числі статистичних, що стосуються освітнього процесу та наукових досліджень;

3) обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;

4) списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання;

¹⁸ *Про освіту [Електронний ресурс] : закон ВР України від 05.09.2017 № 2145-19 – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>*

5) хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної вигоди в освітньому процесі.

Дотримання академічної доброчесності регламентується такими законодавчо-нормативними документами: Закон України «Про авторське право і суміжні права»¹⁹, Закон України «Про запобігання корупції»²⁰, у вересні підписано Указ Президента «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності»²¹.

Незважаючи на те, що академічна доброчесність є досить новим поняттям для вітчизняних закладів вищої освіти, законодавча регламентація засад її впровадження і дотримання вимагає впровадження відповідної політики. Відповідно чинних норм освітнього законодавства, закладам вищої освіти надано право самостійно розробляти політику академічної доброчесності та проводити відповідні заходи щодо її впровадження у освітньо-науковий процес. До прикладу, є можливим внести відповідні зміни до статуту щодо відповідальності за виявлення академічної недоброчесності. Впровадження політики академічної доброчесності матиме позитивні наслідки для прозорості, послідовності та забезпечення якості вищої освіти.

Висновок. Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що академічна доброчесність, як категорія, характеризує морально-етичне ставлення до освітньо-наукового процесу, ґрунтуючись на правових засадах. Її концепт побудований на принципах доброчесності у стосунках, які виникають під час

¹⁹ Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : закон ВР України від 23.12.1993 № 3792-XII – Режим доступу : URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

²⁰ Про запобігання корупції [Електронний ресурс] : Закон ВР України від 14.10.2014 № 1700-VII – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> – Верховна Рада України

²¹ Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 29.09.2017 № 299/2017 – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/2992017-22722>

здійснення навчального та наукового процесів у вищій освіті. Практика впровадження академічної доброчесності набула широкого застосування у зарубіжних країнах та законодавчо закріплена для її впровадження і дотримання у закладах вищої освіти України. Отже, найбільш важливим та складним для вітчизняних закладів вищої освіти є процес забезпечення академічної доброчесності, необхідність якого передбачено ст. 41 Закону України «Про освіту», в рамках забезпечення якості освіти²². Ключовим завданням при цьому є визначення навчальними закладами найбільш ефективних ініціатив, які сприятимуть академічній доброчесності та знизять академічну нечесність у вищій освіті. Для досягнення цього у подальшому потрібно розробити дієву систему забезпечення та впровадження низки заходів щодо дотримання академічної доброчесності. З цією метою варто розробити й обов'язково передбачити у політиці з академічної доброчесності закладам вищої освіти правове підґрунтя, навчання персоналу й студентів відповідних знань та встановлення відповідальності за порушення академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. За заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К.: Таксон, 2016. – 234 с.
2. Грищенко І. М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика : монографія / І.М. Грищенко. - К. : НАДУ, 2016. – 320 с.
3. Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

²² Про освіту [Електронний ресурс] : закон ВР України від 05.09.2017 № 2145-19 – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

4. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 29.09.2017 № 299/2017 – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/2992017-22722>
5. Про запобігання корупції [Електронний ресурс] : Закон ВР України від 14.10.2014 № 1700-VII – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> – Верховна Рада України
6. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : закон ВР України від 23.12.1993 № 3792-XII – Режим доступу : URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
7. Про освіту [Електронний ресурс] : закон ВР України від 05.09.2017 № 2145-19 – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyj-kontsept/>
9. Семененко Л. П. Академічна доброчесність – запорука якісної освіти [Електронний ресурс] / Л.П. Семененко // Роль бібліотеки у створенні когнітивного ресурсу суспільства знань: технології, освіта, наука : зб. наук. пр. – Харків, 2016. – С. 145-150. – Режим доступу: <http://bit.ly/2ekakCW>
10. Сурай І. Г. Доброчесність – сутнісна ознака еліти державного управління / І.Г. Сурай // Суспільство. Держава. Управління. Право. – 2011. – № 2. – С. 64–73.
11. Суспільно-демократичні цінності – основа формування еліти в державному управлінні : навч.-метод. матеріали / В. А. Гошовська, І. Г. Сурай ; уклад. Ю. В. Стрілецька. – К. : НАДУ, 2013. – 56 с.
12. Черенко Н. А. Концепт доброчесність як універсальна домінанта культури: до питання вербалізації [Електронний ресурс] / Н. А. Черенко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 47(2). – С. 510-517. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_47%282%29__57

13. Чуканова С. Академічна доброчесність у процесі виконання наукових досліджень. Американська бібліотека НаУКМА [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10936/Chukanova_Akademichna_dobrochesnist.pdf?sequence=1
14. Marie A. Cini Academic Integrity Tutorial [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://www.umuc.edu/current-students/learning-resources/academic-integrity/tutorial/story_content_external_files/Academic%20Integrity%20Tutorial%20TRANSCRIPT.pdf
15. Penn State Principles. Penn State University [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://www.psu.edu/ur/2001/principles.html>
16. Policy Academic Integrity of Arizona State University [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <https://provost.asu.edu/node/20>
17. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017 [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://www.oecd-ilibrary.org/education/oecd-reviews-of-integrity-in-education-ukraine_9789264270664-en

Матеріали подано в авторській редакції